

Geopolitika

Hranice

Státní hranice

- Definice: Státní hranice jsou smluvní linie v terénu, které oddělují území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od území, které nepodléhá suverenitě žádného státu
- Jde o místa přímého kontaktu specifických právních řádů jednotlivých států, které mohou být vzájemně konfliktní
- Státní hranice ve skutečnosti není linie, ale plocha ohraničující „prostor suverenity“ daného státu (hranice přirozeně probíhá i v atmosféře a v geologickém podloží)

Vývoj hranic

- Starověk a středověk: neexistovaly hraniční linie, ale (po)hraniční pásy (*terranullius*)
- Hraniční pásy byly zpravidla vylidněné a často měly i obrannou funkci
- Široké byly v neproduktivních oblastech, zužovaly se se vzrůstající hustotou zalidnění
- Důsledek: státy nebyly ve vzájemném „fyzickém“ kontaktu

Klasický (po)hraniční pás

- Od 15. století do roku 1870 bylo zakázáno osidlování 50–90 km širokého pásu oddělujícího Čínu a Koreu

Vývoj hranic

- 1659 tzv. pyrenejská smlouva – první oficiální liniová hranice
- Pozůstatky v současnosti:
 - „hranice“ na Arabském poloostrově, demilitarizovaná hraniční pásma, neutrální hraniční zóny a v podstatě i nárazníkové státy
 - „strach“ států z neobydlených nebo nepřístupných příhraničních pásů - řada zemí aktivně osidluje prázdné prostory nebo málo zalidněné pohraniční oblasti (Čína, Rusko, Egypt, Izrael, Venezuela ...)

Stanovení politických hranic

- ...probíhá ve 4 fázích
- Alokace
- Delimitace
- Demarkace
- Administrace

Alokace

- Politické rozhodnutí o příslušnosti určitého území
- Popis průběhu nové hranice na základě význačných bodů(vrcholy, křižovatky, soutoky), přírodních (řeky, pohoří), společenských a historických útvarů(reliktní hranice, sídla, komunikace)
- Alokace hranic má zpravidla podobu písemné smlouvy (např. mírová smlouva, kupní smlouva apod.)

Ukázka popisu hranice v mírové smlouvě

...odtud proti proudu tok Moravy, pak tok Dyje až k bodu zvolenému asi 2 km na jihovýchod od bodu, kde cesta z Ranšpurku (Rabensburg) do Poštorné (Themenau) přechází železnici vedoucí z Ranšpurku do Břeclavy; odtud k západoseverozápadu a až k bodu staré správní hranice mezi Dolními Rakousy a Moravou, ležícímu asi 400 m na jih od bodu, v kterém tato železnice protíná železnici mikulovsko-valčickou (Nikolsburg-Feldsberg):

čára, jež se určí na místě samém, procházející kotami 187 (Dlouhý vrch), 221 (Rosenbergen), 223 (Wolfsberg), 291 (Raistenberg), 249 a 279 (Kallerhaide);

odtud k západoseverozápadu tato správní hranice;

potom k západu a až k bodu, který se zvolí asi 3 km na východ od osady Františkova (Franzensthal):

stará hranice mezi Dolními Rakousy a Čechami;

Delimitace

- Určení přesného průběhu hranic na mapách velkých měřítek
- Většinou spojeno s terénním šetřením, ověřováním majetkových poměrů, dopravní dostupnosti apod.
- Časově náročná činnost, vždy s jistým zpožděním po alokaci hranic
- Většinou prováděna smíšenými komisemi složenými ze zástupců sousedních států

Demarkace

- Vyznačení hranic v terénu tak, aby byl jejich průběh snadno identifikovatelný

Administrace hranic

- Údržba a pravidelná obnova hraničních znaků
- Sledování přirozených změn hranice
- Regulace hraničních vodních toků

Pravidla při vytyčování hranic

- Nesplavné řeky: hranice vede ve středu toku (medianline)
- Splavné toky: hranice vede středem plavební oblasti toku (hloubnice – thalweg)
- Problém – ostrov Talpatti
 - Ostrov se vytvořil v roce 1970 po cyklónu Bhola
 - Je blíže indickému břehu, než bangladéšskému
 - Na základě *Thalweg Doctrine* byl přidělen Bangladéši

- jezera: hranice vede po ekvidistantě, platí ale zásada, že zdroje pohraničních jezer mají být využívány pohraničními státy rovnoměrně
- Problém:
 - Kaspické moře pokud by se jednalo o moře, rozdělily by si ho pobřežní státy na EEZ,
 - pokud jde o jezero, participovaly by na využití přírodního bohatství všechny
 - ruský kompromisní návrh: dno se rozdělí jako u EEZ, vody budou jako u jezera (návrh podporuje jen Rusko)
- pohoří: hranice vede po rozvodnici

Vyznačení hranic v terénu

- Hraniční znaky
- Hraniční ploty*
- Hraniční valy*
- hraniční zdi*

POZOR !
STÁTNÍ HRANICE

Ceuta a Melilla

Typologie hranice

- Tradiční, ale značně kritizované a metodologicky sporné je dělení hranic na:
 - Přírodní hranice
 - Umělé hranice

Přírodní hranice

- Vázány na překážku v terénu:
 - Pohoří
 - Řeka
 - Bažina
 - Poušť
 - Mořské pobřeží
- do poloviny 20. století jednoznačná tendence preferovat přírodní hranice
- Limitem použití principu byla znalost terénu (např. Afrika)
- Nikdy nemají zcela liniový charakter
- Problém umělých úprav + mění se vlivem podmínek
- Primárně brání pohybu lidí
- Snadno lokalizovatelné
- Dříve vhodné k obraně (s rozvojem letectví a při použití raket tato výhoda odpadá)

Umělé hranice

- Jednoduché, často ale nepřírozeně kříží průběh liniových fyzickogeografických prvků
- obtížná obrana
- Problém loxodoroma X ortodroma

Zvláštní typy umělých hranic

- Etnické
- Historické
- Astronomické hranice
- Geometrické hranice